

L'avaluació com a eix de la formació en un projecte d'innovació pedagògica

Montse González Vera

L'article reflexiona sobre el paper de l'avaluació en el procés d'assessorament a un centre d'educació primària de l'illa d'Eivissa en el context d'un projecte d'innovació pedagògica adreçat al desplegament progressiu de les competències bàsiques. Es basa en les evidències del treball fet a partir de les activitats proposades, les analitza i les descriu igual que els instruments d'avaluació que han guiat l'acompanyament formatiu durant tot el procés.

▣ **PARAULES CLAU:** avaluació, formació permanent del professorat, assessorament, competències bàsiques, projectes d'innovació, treball en equip, pràctica reflexiva.

En el món de la incertesa i el canvi, no més evolucionaran les organitzacions que creïn els mecanismes que els permetin qüestionar-se a si mateixes per millorar. (Peter Senge)

Aquesta experiència s'ha desenvolupat al llarg d'un procés de formació en el si d'un

projecte d'innovació pedagògica sobre les competències bàsiques dins la modalitat de formació a centres. Ha tingut lloc al CEIP L'Urgell, de Sant Josep de sa Talaia, a l'illa d'Eivissa, durant el curs escolar 2009-2010, amb la participació de tot el claustre (trenta mestres). El rol dels assessors de formació ha estat el d'acom-

panyants del procés seguint el model de la pràctica reflexiva. Cada membre del grup ha desenvolupat un pla de recerca-acció que anava construint des de la individualitat fins arribar a «allò» compartit per tot el grup.

Pretenem recollir la reflexió sobre el pes que l'avaluació ha tingut en un procés formatiu, com a eina facilitadora del canvi per assolir la millora docent a partir de les evidències recollides en el portafolis docent que hem anat construint i que ens ha servit de fil conductor.

Encara que l'avaluació hagi estat present al llarg de tot el procés amb la finalitat de regular el procés de construcció de coneixement i de millora, s'ha manifestat de manera més evident en tres moments: al començament, per detectar el punt de partida del grup; durant la formació, amb intenció integradora i reguladora, i al final, per verificar el grau de consecució dels objectius previstos i la identificació de les noves necessitats i dels nous objectius de millora perquè el projecte tingués continuïtat al centre.

El rol dels assessors de formació ha estat el d'acompanyants del procés seguint el model de la pràctica reflexiva

Avaluació inicial

L'avaluació inicial té l'objectiu d'identificar el punt de partida dels assistents i del conjunt del grup respecte als objectius del projecte. Ha tingut dues parts diferenciades.

Abans de la sessió inicial amb el grup:

- > Recollida i anàlisi de dades sobre el context del centre, l'organització, l'itinerari formatiu, el claustre, etc. Les dades varen ser aportades per l'equip directiu i pel propi coneixement del centre per part de l'assessora responsable de la formació.

Durant les dues primeres sessions de treball amb el grup:

- > Explicació del portafolis o carpeta d'aprenentatge com a instrument d'avaluació que caldria emprar durant tot el procés de la formació i entrega del document d'auto seguiment del portafolis en els tres moments del cicle reflexiu (autoanàlisi, contrast i redescrípció).
- > Activitats d'avaluació inicial per detectar les necessitats «sentides del grup», recollir els coneixements previs sobre el tema central del projecte (les competències bàsiques) i detectar els aspectes més rellevants de la pràctica educativa que es realitza al centre.

A partir de l'anàlisi de la informació recollida, es va concretar el projecte de millora amb el grup.

Avaluació del procés o avaluació formadora

La finalitat d'aquesta avaluació ha estat la de regular el procés de l'assessorament en funció del que els assistents anaven aprenent al llarg de la formació mitjançant les propostes de treball.

Se'n poden identificar dues actuacions diferenciades: una d'intrínseca a la dinàmica de la formació i una altra de més concreta, on es va plantejar una autoreflexió entre les fases de contrast i redescrípció (situades al mig del procés).

La gran aportació d'aquesta metodologia (pròpia de la pràctica reflexiva) és l'alt grau de conscienciació del propi procés d'aprenentatge

Avaluació del procés a partir de la metodologia de treball

Cada sessió plantejava un cicle reflexiu complet sobre els continguts que calia treballar (autoanàlisi, contrast entre iguals i amb experts i redescrípció), de manera

REFLEXIÓ

Formació continuada del professorat

P

Montse González Vera

REFLEXIÓ

que el producte final constituïa una clara evidència de la nova posició del grup i del que havia anat incorporant.

Aquests documents es recollien en el portafolis com a evidència del treball realitzat. Eren la base del disseny de les activitats posteriors i es convertien en el punt de partida de la sessió següent. La gran

aportació d'aquesta metodologia (pròpia de la pràctica reflexiva) és l'alt grau de conscienciació del propi procés d'aprenentatge per part dels assistents a la formació, així com de pertinença a un grup que col·labora, construeix i comparteix.

En acabar la fase d'autoanàlisi, i després de la segona sessió de contrast,

vàrem plantejar al grup la realització d'una autoavaluació o reflexió individual centrada en el procés i en les expectatives de continuïtat.

Els objectius fonamentals eren ajudar els participants a prendre consciència sobre el propi procés d'aprenentatge a nivell individual i facilitar al grup la concreció del pla de treball que caldria seguir a partir d'aquell moment i fins al final de l'assessorament (quadre 1).

Es va realitzar a partir de dos instruments:

- > *El portafolis*. Revisió dels documents i de les evidències que cada participant havia recollit en el seu portafolis inicial fins en aquell moment.
- > *L'autoinforme*. La redacció d'una reflexió individual que havien de penjar en un fòrum del Moodle sobre el seguiment de la formació per compartir-les amb el grup, a partir d'un guió orientatiu.

La valoració, l'anàlisi i el tractament de les reflexions individuals va ser realitzada per l'assessora seguint el procés següent:

- > Lectura acurada de cada una de les intervencions.
- > Anàlisi de cada document de manera global i, posteriorment, centrant l'atenció i destacant-ne frases i paraules que fessin referència a coincidències del grup, emocions i sentiments, preguntes clau respecte al procés i expectatives de continuïtat.

Trobo alguna relació entre les activitats que proposo al meu alumnat i els resultats del gràfic «Les quatre barres del meu centre»? Quines?	La necessitat de prioritzar actituds i procediments sense oblidar fets i conceptes amb la realització de tasques.
Del que hem fet fins ara, amb què em quedo?	Amb la reflexió i el diàleg individual i en grup. Amb compartir i cooperar. Amb treballar tasques des de diferents àrees, però també fer activitats i exercicis. Amb la llibertat d'expressar el que sentim i el que fem.
Què hi puc incorporar per avançar?	Actitud positiva i ser conscients de què volem per apropar-nos al treball per competències. Més coordinació entre tots els mestres i les mestres que intervenen a l'aula. Realització de més tasques.
Com ho puc fer?	Amb la reflexió sobre el propi treball. Compartint. Amb més coordinació. Programant conscientment, sense por d'innovar i experimentar.
Què necessito?	Reflexió. Coordinació amb els mestres del cicle. Assessorament. Avaluació externa. Temps. Treballar en equip. Reorganització del centre.

Quadre 1. Avaluació del procés a partir del portafolis i d'un instrument discursiu

- > Elaboració d'un mapa conceptual on es relacionaven les paraules clau subratllades en els documents al voltant de les quatre emocions següents (detectades a partir del to del discurs): positivitat, satisfacció, angoixa i pessimisme.
- > Elaboració d'un esquema on es recollien les coincidències del grup respecte a les emocions i als sentiments detectats, les expectatives de continuïtat i preguntes clau respecte al procés que calia seguir.

Els documents elaborats varen ser presentats i comentats amb el grup. Fruit d'aquests debats els assistents es van

mostrar d'acord que recollien el moment en què es trobaven i van ser considerats significatius dins del procés.

A partir de les conclusions i dels acords evidenciats, es van concretar quatre accions o moments en la continuïtat del projecte de centre i que marcaren clarament la pauta que calia seguir en les sessions de treball posteriors per a les fases de contrast i redescrípció del cicle reflexiu (quadre 2).

Per últim, a fi de desenvolupar aquestes accions, es varen elaborar dos instruments per avaluar-les:

- > *El meu pla de recerca-acció*, on cada participant es proposa arribar a un objectiu concret de millora en la implementació a l'aula de les noves accions educatives i explicita com ho farà.
- > *Fulls d'autoobservació*, amb ítems concrets per a l'observació i el registre del procés de la implementació. S'hi contemplen diversos àmbits: la programació de la tasca, l'aula, l'alumnat, la gestió de la classe, suport a l'aprenentatge, habilitats docents, etc.

L'ús d'aquests instruments constituirà una base molt sòlida en el moment de fer l'avaluació final del procés de formació, ja que recollirà, de manera individual i molt específica, els possibles canvis introduïts en la pràctica diària dels docents.

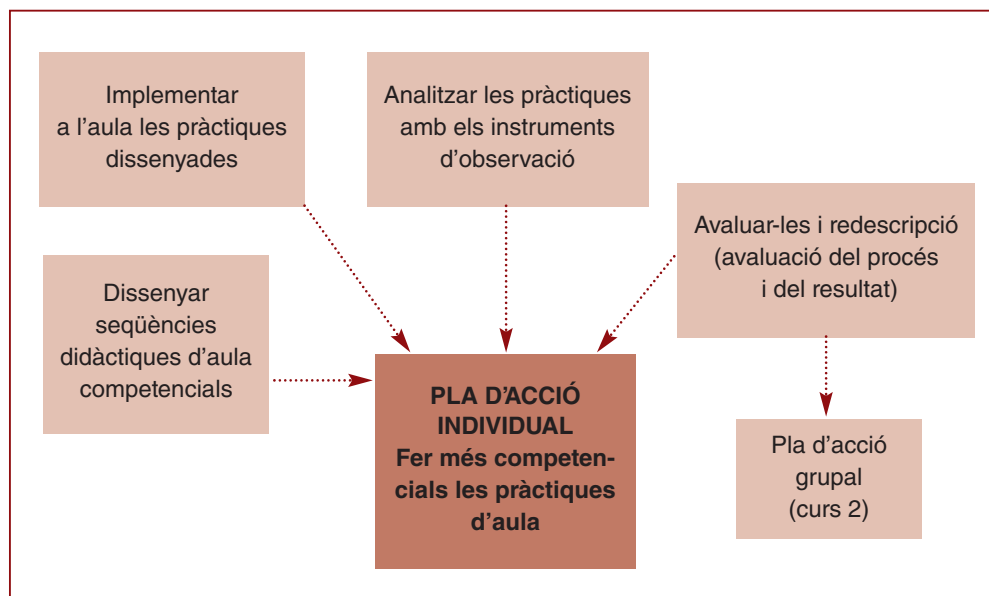
Avaluació final

Els objectius proposats en aquesta fase de l'avaluació han estat:

- > Verificar la consecució dels objectius i dels continguts previstos i desenvolupats al llarg del procés.
- > Comprovar el grau de satisfacció del grup quant al procés de la formació i dels avenços realitzats a nivell individual i col·lectiu.
- > Identificar les noves necessitats (nous objectius de millora) sorgides del grup en completar el cicle per a la continuïtat del projecte al centre.

REFLEXIÓ

Formació continuada del professorat

Quadre 2. Accions en la continuïtat del projecte de centre

REFLEXIÓ

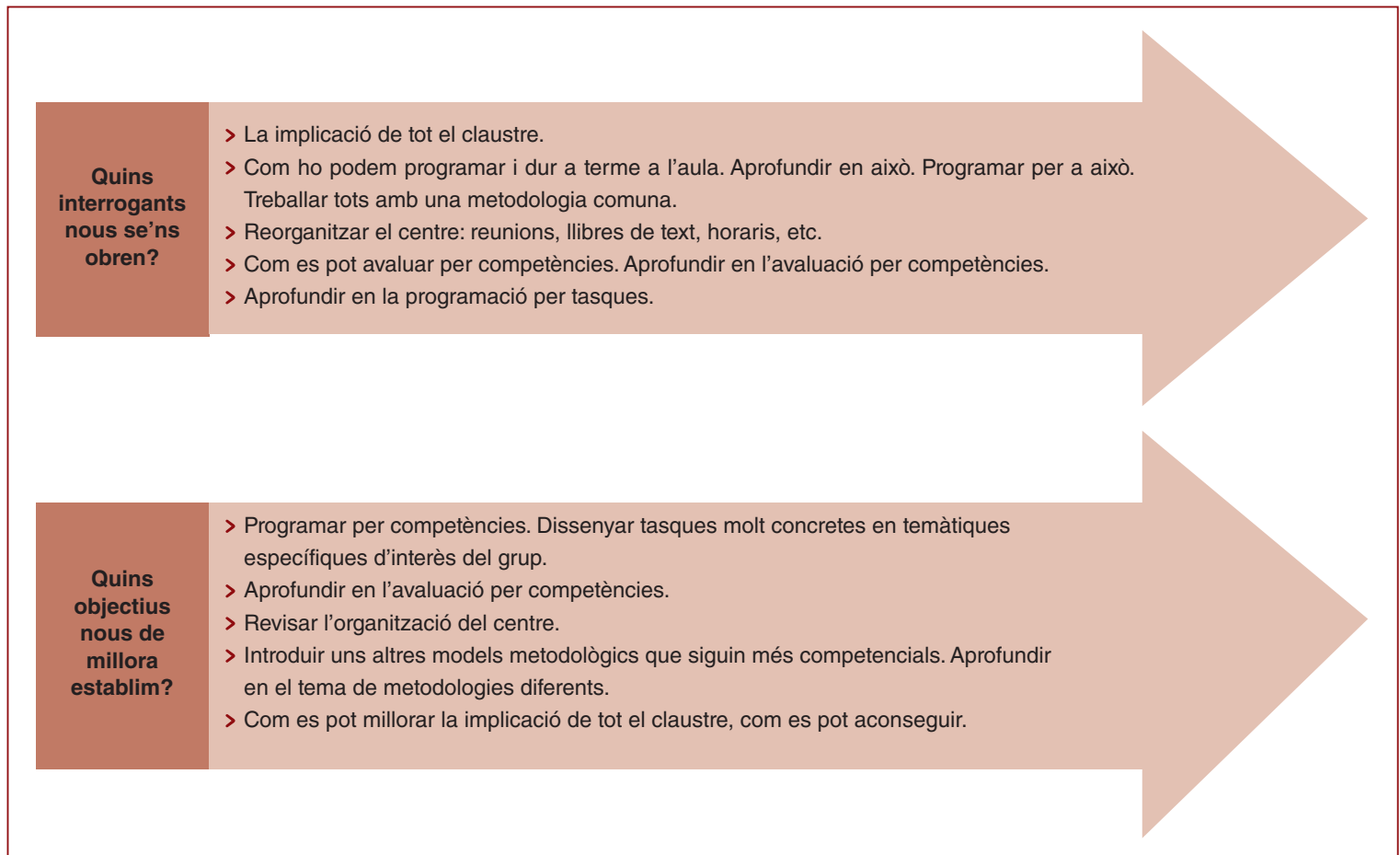
Abans de la sessió prevista per a l'avaluació de la formació, es demana als assistents que revisin i que preparin els instruments que han anat utilitzant durant el procés:

- > El portafolis o carpeta d'aprenentatge. Es demana que es faci una revisió de totes les evidències del treball que han

anat recollint: portafolis inicial, intermedi i final.

- > Els documents de seguiment i registre de les observacions durant la implementació de les accions educatives a l'aula: *El meu pla de recerca- acció* i *Fulls d'autoobservació*.

Els instruments elaborats per a la recollida de les dades s'han ajustat al mateix format i també a les mateixes característiques dels instruments emprats al llarg de tot el procés. L'assessorament al centre, en funció dels objectius expressats anteriorment.

Quadre 3. L'avaluació final de la formació. Conclusions del grup

En funció de les aportacions i de les conclusions recollides mitjançant aquestes activitats d'avaluació final, arribarem a la concreció del pla d'acció grupal del centre que es desenvoluparà al llarg del procés formatiu del segon any del projecte d'innovació.

Reflexió final

En primer lloc, voldria destacar que el claustre participant en la formació ha respost molt positivament a les propostes de treball i ha manifestat un elevat grau d'implicació i de responsabilitat. Des del començament, s'ha observat, en general,

Montse González Vera

una posició oberta al canvi i a la millora, la qual cosa ha facilitat el camí cap al treball cooperatiu i l'aprenentatge entre iguals.

Com en qualsevol acció educativa, l'avaluació ha estat l'eina facilitadora de l'inici del canvi per a la millora docent vertebrant el procés d'anàlisi i de reflexió de la pròpia pràctica. Els docents, mitjançant l'autoavaluació i la coavaluació al llarg de la formació, han pogut prendre consciència dels aspectes que funcionen en la seva pràctica diària, així com dels propis errors per construir i avançar (quadre 3).

Respecte a la pràctica assessora, l'avaluació ha actuat de fil conductor guiant i regulant cada una de les accions i de les propostes de treball a partir de cadascun dels moments en què el grup s'anava posicionant. L'observació directa, la pròpia dinàmica de treball i l'anàlisi dels productes resultants de la feina del grup han estat alguns dels instruments que ho han possibilitat.

Amb aquesta doble perspectiva, l'avaluació, aplicada de ma-

nera sistemàtica com a part inherent al procés i amb l'ús de diferents instruments i tècniques, ha esdevingut la clau de l'èxit en un procés de millora a partir d'un projecte col·lectiu. ■

BIBLIOGRAFIA

ESTAIRE, S. (2004): «La observación en la formación permanente: Áreas para la reflexión e instrumentos para la observación», a LASAGABASTER HERRARTE, D.; SIERRA, J.M.: *La observación como instrumento para la mejora de la enseñanza-aprendizaje de las lenguas*. Barcelona. ICE de la Universitat de Barcelona, Horsori, p. 119-155.

ESTEVE, O. (2004): «La observación en el aula como base para la mejora de la práctica docente», a LASAGABASTER HERRARTE, D.; SIERRA, J.M.: *La observación como instrumento para la mejora de la enseñanza-aprendizaje de las lenguas*. Barcelona. ICE de la Universitat de Barcelona, Horsori, p. 79-118.

MURIA, S.; PALACIOS, R. (coord.): «Formació a centre amb assessorament extern des de la pràctica reflexiva», a ESTEVE, O.; CARANDELL, Z. (assessorament): *Materials de formació* [en línia]. Barcelona. Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya (2007-2008). <http://xtec.cat/formacio/practica_reflexiva/index.htm>.

MURIA, S.; PALACIOS, R. (coord.): «Innovar al centre: Eines per al canvi metodològic en el treball per competències», a ESTEVE, O.; CARANDELL, Z. (assessorament): *Materials de formació* [en línia]. Barcelona. Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya (2007-2008). <http://xtec.cat/formacio/practica_reflexiva/index.htm>.

REFLEXIÓ

Formació continuada del professorat

HEM PARLAT DE:

- Formació continuada del professorat.
- Competències professionals del professorat.

AUTORA

Montse González Vera

Centre de Professors d'Eivissa. Àmbit de Llengües Estrangeres CEP d'Eivissa (Illes Balears)
mgonzalez@dginnova.caib.es
montse@cepeivissa.cat

Aquest article fou sol·licitat per GUIX: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de desembre de 2010 i acceptat el mes de març de 2011 per ser-hi publicat.